

Η αποτέφρωση των νεκρών και η παράδοση της ταφής

/ [Γνώμες](#)

- Αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος Βλάχος, Εφημέριος Ιερού Ναού Αγίου Στεφάνου Νέας Ιωνίας

Τον τελευταίο καιρό γίνεται όλο και πιο συχνά λόγος για την αποτέφρωση των νεκρών. Διαβάσαμε πρόσφατα κείμενα που την παρουσιάζουν ως λύση αξιοπρέπειας, ως πράξη πολιτισμού ή ακόμη και ως ανάγκη της εποχής. Όμως κάθε τέτοια συζήτηση δεν είναι απλώς κοινωνική ή πρακτική. Αγγίζει τον ίδιο τον τρόπο με τον οποίο η Εκκλησία στέκεται απέναντι στο σώμα, στο θάνατο και στην ελπίδα της Αναστάσεως.

Το ανθρώπινο σώμα στην Ορθοδοξία δεν είναι περισσευούμενο υλικό. Ο Χριστός προσέλαβε σώμα, πέθανε, ετάφη και αναστήθηκε με σώμα. Η σωτηρία πέρασε μέσα απ' την ύλη και η ύλη τιμήθηκε. Γι' αυτό οι Χριστιανοί περιβάλλουν το λείψανο με σεβασμό, το καλλωπίζουν, το τυλίζουν με το ευώδες θυμίαμα της προσευχής τους και εν τέλει το παραδίδουν στη γη με την ελπίδα της Αναστάσεως. Η ταφή δεν είναι τυπικό έθιμο. Είναι ομολογία. Σπέρνουμε στη γη αυτό που ο Θεός θα εγείρει, όπως ο σπόρος που θάβεται για να βλαστήσει.

Γράφτηκε ότι ο Θεός μπορεί ν' αναστήσει και στάχτες. Βέβαια. Η παντοδυναμία Του δεν δεσμεύεται από φυσικές διεργασίες. Το ζήτημα όμως δεν είναι τι μπορεί ο Θεός. Το ζήτημα είναι τι μαρτυρούμε εμείς. Η πράξη της καύσης μπορεί να μην καταρρίπτει το δόγμα, αλλάζει όμως το ήθος. Καλλιεργεί μια νοοτροπία αποσιώπησης του θανάτου, μια έμμεση άρνηση της μνήμης και της προσευχής, μια αμηχανία απέναντι στο πένθος. Η ταφή αντιθέτως παιδαγωγεί. Μας μαθαίνει να στεκόμαστε με πίστη μπροστά στο μυστήριο, να μετανοούμε, να θυμόμαστε, να προσευχόμαστε πάνω από έναν τάφο που γίνεται σημείο αγάπης, μνήμης και ελπίδας.

Η Παράδοση της Εκκλησίας δεν γεννήθηκε από συνήθειες τυφλές και αβάσιμες. Οι πρώτοι Χριστιανοί έθαβαν τους αδελφούς τους με κίνδυνο της ζωής τους. Όταν οι διώκτες έκαιγαν σώματα για να εξαφανίσουν τη μνήμη, οι πιστοί συνέλεγαν ό,τι απέμενε και το τιμούσαν. Αυτή η στάση δεν ήταν ψυχολογική ανάγκη ή απλώς έθιμο. Ήταν θεολογία. Οι Πατέρες μας δίδαξαν ότι η ύλη είναι σεπτή γιατί δια της ύλης ο Θεός μας έσωσε. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, το διατυπώνει καθαρά ότι τιμούμε την ύλη επειδή έγινε όργανο της σωτηρίας μας. Γι' αυτό έχουμε σήμερα τα άγια λείψανα. Γι' αυτό η Εκκλησία τα φυλάσσει. Γι' αυτό «φυτεύονται» στην Αγία Τράπεζα. Αν δεν μπορούμε να φανταστούμε το ναό να καίγεται, πώς δεχόμαστε αδιαμαρτύρητα να καίγεται ο έμψυχος ναός που σφραγίστηκε με το Άγιο Χρίσμα και κοινώνησε το Σώμα και το Αίμα Του Χριστού;

Κάποιοι μιλούν για πολιτισμό. Ας το εξετάσουμε σοβαρά: Πολιτισμός είναι ο σεβασμός στον άνθρωπο σε κάθε φάση της ζωής του. Και στην κοίμηση. Ο τόπος μας έμαθε να συνοδεύει τον νεκρό με προσευχή, ν' αφήνει χώρο για μνήμη, να διατηρεί σχέση – κοινωνία με τους κεκοιμημένους μέσα στην Εκκλησία. Τα κοιμητήρια ονομάστηκαν έτσι γιατί οι νεκροί κοιμούνται εν Κυρίω και περιμένουν την έγερση. Αυτός είναι πολιτισμός. Οι γρήγορες τελετουργίες χωρίς τόπο μνήμης, οι στάχτες που επιστρέφουν ως άψυχα αντικείμενα, δεν μεγαλώνουν τον άνθρωπο. Τον μικραίνουν. Στερούν από τους ζώντες το σημείο της συνάντησης, τη ρίζα της προσευχής, την ύλη που γίνεται αφορμή ελπίδας.

Η Εκκλησία δεν απολογείται στην κοινωνία ούτε μετρά την αποδοχή της με τα μέτρα του κόσμου. Δεν ενδιαφέρεται αν θα την χαρακτηρίσουν συντηρητική ή προοδευτική. Εκείνο που την αφορά είναι να μείνει πιστή στις εντολές Του Χριστού, να διατρανώσει τη μαρτυρία της Αναστάσεως και την ορθόδοξη ανθρωπολογία και να οδηγήσει τον άνθρωπο στη σωτηρία. Γι' αυτό και δεν μπορεί να μετατρέψει την αγάπη σε επιδοκιμασία μιας πράξης που τραυματίζει το εκκλησιαστικό ήθος και την παράδοση. Γι' αυτό και δεν ψάλλει εξόδιο ακολουθία σ' εκείνους που επέλεξαν συνειδητά την αποτέφρωση. Όχι από σκληρότητα αλλά από συνέπεια. Η εξόδιος είναι η πιο δυνατή ομολογία πίστεως στην ταφή και στην Ανάσταση. Τα τροπάρια μιλούν για το σώμα που επιστρέφει στη γη ως σπόρος αφθαρσίας. Αν την ψάλλαμε σ' όποιον αρνήθηκε την ταφή, θ' αλλοιώναμε το ίδιο το μήνυμά της.

Δεν παραβλέπουμε δυσκολίες. Υπάρχουν όντως πόλεις με κορεσμένα κοιμητήρια, διαδικασίες που πληγώνουν και οργίζουν, λάθη που ντροπιάζουν. Αυτά χρειάζονται ειλικρινή παραδοχή και διόρθωση. Η λύση όμως δεν είναι ν' ακυρώσουμε το ήθος μας. Είναι ν' ανατάξουμε την πράξη μας. Να μεριμνήσουμε για χώρους, τάξη, καθαρότητα, ευπρέπεια, πραγματικό σεβασμό. Να αναβαθμίσουμε τους ιερούς αυτούς χώρους αναπαύσεως. Ν' απαντήσουμε ποιμαντικά με φροντίδα, όχι με παραίτηση.

Συχνά ακούγεται ότι η εκταφή είναι οδυνηρή κι ότι οι συγγενείς δεν αντέχουν τη θέα των οστών. Ο πόνος αυτός είναι αληθινός και δεν μπορεί να παραβλεφθεί. Όμως αυτή η ώρα, αυτή η διαδικασία που δεν είναι καθόλου ψυχρή, μπορεί να γίνει ακόμη μια αγαπητική πράξη προς το πρόσωπο που αγαπήσαμε. Παίρνουμε με ευλάβεια τα κοκκαλάκια του, τα πλένουμε προσεκτικά με κρασί, διότι αυτό θυμίζει τη Θεία Ευχαριστία και γιατί το κρασί είναι σημάδι χαράς και ζωής, τα θυμιάζουμε, τα βάζουμε σε μια λευκή, καθαρή μαξιλαροθήκη, έπειτα στο κασελάκι και τα καταθέτουμε στο οστεοφυλάκιο. Τίποτα το αποτρόπαιο, καμία απολύτως φρίκη. Περιποίηση και τρυφερότητα λέγεται αυτό προς το σώμα εκείνο που βαπτίστηκε, χρίστηκε, κοινωνήσε Τον Χριστό κι έγινε ναός του Αγίου Πνεύματος. Και βέβαια, ας έχουμε υπόψη μας, πως οι Πατέρες μιλούν για μνήμη θανάτου, δηλαδή να θυμόμαστε το μόνο βέβαιο πράγμα που θα συμβεί στη ζωή μας, τον θάνατο, όχι για να σκοτεινιάζει η καρδιά μας αλλά για να φωτίζεται ο νους μας, να μαλακώνει ο εγωισμός και να δυναμώνει η ελπίδα. «Γη είσαι και στη γη επιστρέφεις», όμως το πρόσωπο δεν χάνεται, προσδοκά την ανάσταση. Έτσι, η εκταφή γίνεται μικρή μαθητεία πίστεως, ταπείνωσης και αγάπης.

Ακούγεται επίσης συχνά το επιχείρημα της αγάπης και της ελευθερίας. Η Εκκλησία σέβεται την ελευθερία και πονά κάθε οικογένεια. Η αγκαλιά της είναι ανοιχτή. Η

αγάπη της όμως είναι παιδαγωγική. Για όσους οδηγήθηκαν σε αποτέφρωση από πίεση ή άγνοια προσευχόμαστε και στεκόμαστε δίπλα στους οικείους. Για όσους την επέλεξαν συνειδητά ως θέση ζωής, η Εκκλησία δεν μπορεί να δώσει το λειτουργικό αποτύπωμα της αποδοχής. Η αλήθεια δεν διαπραγματεύεται με συγκυρίες.

Και ναι, η ταφή, βοηθά και τους ζώντες. Ο τάφος γίνεται τόπος παιδαγωγίας. Εκεί διαβάζονται τα ονόματα, χύνονται δάκρυα, ανάβουν κεριά, ακούγεται το Χριστός Ανέστη! Εκεί μαθαίνουμε ν' αντιμετωπίζουμε το χρόνο και την απώλεια με πίστη, όχι με εξαύλωση. Αυτό βρίσκει σάρκα και οστά σ' εκείνη τη γιαγιούλα με το μαντήλι, πρωί πρωί στο κοιμητήρι. Ανάβει το καντηλάκι, πλένει την πλάκα με το λάστιχο, περιποιείται μια γλάστρα βασιλικό που μοσχοβολά. Ψιθυρίζει τ' όνομα τ' αντρός της, σαν να του μιλά από δίπλα: «Να, Γιάννη μου, Δημήτρη μου, Κώστα μου, καθαρά όλα» και κάνει το σταυρό της. Αυτή η μικρή φροντίδα, το άναμμα του καντηλιού, λίγο νερό, δυο λουλουδάκια, είναι ευαγγέλιο άλαλο: Μνήμη θανάτου που γίνεται μνήμη αγάπης κι έτσι ο τάφος γίνεται σπιτικό της ελπίδας.

Διαβάσαμε επίσης ότι η αποτέφρωση είναι σύγχρονη και υγιεινή. Η Εκκλησία δεν είναι αντίθετη στην υγιεινή. Είναι αντίθετη στην εκκοσμίκευση που ντύνει με τεχνικούς όρους μια βαθιά ανθρωπολογική απώλεια. Η πίστη στον Αναστημένο Χριστό δεν είναι ιδέα που δεν αφήνει ίχνος στον κόσμο. Γίνεται πράξη. Γίνεται έθος. Γίνεται τρόπος συνοδείας του ανθρώπου μέχρι τον τάφο. Γίνεται μνήμη και προσδοκία. Αν αλλάξει αυτός ο τρόπος, πληγώνεται η ομολογία μας.

Δεν ζητούμε από την κοινωνία να μας χειροκροτήσει. Ζητούμε να μείνουμε αληθινοί στον Χριστό. Εκείνος ενταφιάστηκε με τιμή και ανέστη την τρίτη ημέρα. Η Εκκλησία Του επί είκοσι αιώνες έθαψε τα παιδιά της με την ίδια ελπίδα. Απ' αυτό ζει ο λαός μας. Από μνήμα σε μνήμα κρατιέται ζεστή η προσδοκία κι από μνημόσυνο σε μνημόσυνο κρατιέται ζωντανή η αγάπη. Αυτός είναι ο πολιτισμός της Αναστάσεως. Σ' αυτόν τον πολιτισμό στεκόμαστε με ευθύνη και πραότητα. Σ' αυτόν υπηρετούμε τον άνθρωπο ολόκληρο, σώμα και ψυχή.

Κι αν πρέπει να ειπωθεί με μία φράση: Δεν καίμε, δεν κονιορτοποιούμε το σώμα που έγινε ναός του Αγίου Πνεύματος! Το παραδίδουμε στη γη με προσευχή κι ελπίδα. Γιατί το «προσδοκώ ανάσταση νεκρών» δεν είναι σύνθημα. Ούτε φαντασίωση. Είναι συνείδηση. Είναι τρόπος. Είναι ο τρόπος που έκανε τον λαό μας ν' αντέχει, να τιμά, να αγαπά και να πορεύεται. Μ' αυτόν τον τρόπο συνεχίζουμε. Με σεβασμό στον άνθρωπο, με πίστη στον Χριστό, με τη βεβαιότητα ότι η τελευταία λέξη ανήκει στον Αρχηγό της Ζωής!

Πηγή: pemptousia.gr